

B

Economique
Föreningspost

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv flyttning återsänds
försändelsen med nya adressen på
baksidan (ej adressidan).

NORDISKA KULTURLANDSKAPS- FÖRBUNDET

Returadresser:

SVERIGE

c/o Hälsinglands museum, Storgatan 31.
S-824 30 HUDIKSVALL.

NORGE

Randi Holme, Auseveien 3,
N-6443 TORNES I ROMSDAL.

DANMARK

Søren Espersen, Stenstykkevej 34.
DK-2650 HVIDOVRE.

Palautukset:

FINLAND

Sinikka Joutsalmi, kontakt, Museovirasto,
P.B. 169, SF-00511 HELSINGFORS.

*Flydalssetra, Stranda. Foto: Bolette
Bele*

Årsmøte 17- 20 juni 2004

På årsmøtet 2004 vert det fokusert spesielt på tre område som er utpeika som spesielle ansvarsområde for Norge: *kyst, fjord og støl*. Møre og Romsdal fylke er prega av eit stort mangfald i natur, kultur, terreng og klima. Det er stor skilnad mellom ytre kyst og indre fjellbygder. Vi fin alt frå små fiskevær ytst mot havet til store jordbruksbygder og fjellgardar i innlandet. Kyst- fjord- og stølslandskapet representerer fellesgoder både for samfunnet generelt, og for reiselivsnærings som er svært viktig i Møre og Romsdal fylke.

Spørsmåla vi set fokus på årsmøtet er:

- ✓ *Kva for driftsformer skal til for å opprettholde kyst- fjord- og stølslandskapet?*
- ✓ *Korleis kan ei auka satsing på opplevingar i kyst- fjord og stølslandskapet vere med å styrke reiselivet, og dermed lokal næringsutvikling og busetnad i bygdene?*
- ✓ *Kva er viktig å vektlegge i utforming av regionale og lokale kulturlandskapsverkemiddel?*

Läs mer om årsmötet på s. 3-5.

NORDISKA KULTUR-
LANDSKAPSFÖRBUNDET

LOMMEN

Fjellgarden Blombert i geirangerfjorden. Foto Randi Holme.

Årsmöte i Møre og Romsdal

Stævningsskov

Landskapskonvensjon vil gi klart bedre omgivelser

Brøndegaards etnobiologiska bibliotek räddat

Kulturlandskap.net

Høslæt-inspiration

Landskapslaboratoriet Äskhult

Ny rolle til nordisk kulturlandskabsforbund

Landskapet som resurs

Så var namnet på en Nordisk kulturlandskapskonferens i Ulvik, Norge, i juni förra året. Flera av er var säkert där. Det var en inspirerande konferens på många sätt. Nordiska Ministerrådets arbetsgrupp för Natur, friluftsliv och kulturmiljö hade i februari ett idéseminarium i Stockholm om det fortsatta nordiska samarbetet och det kommande nordiska miljöhandlingsprogrammet för 2005-2008. NGOs från hela Norden närvarade, även Nordiska kulturlandskapsförbundet (se Sørensen rapport sidan 16). Också det i Sverige inrättade Friluftsrådet har haft en tankesmedja (Våldalen 4-5 mars) om framtidens friluftspolitik och vilka visioner som finns bland svenska folkrörelser som arbetar med hälsa, friluftsliv, turism, natur och kultur och regional utveckling.

Det som har blivit allt tydligare för mig efter de här konferenserna är vilka positiva ömsesidiga effekter för landskapet och de som brukar det ett samlat grepp kan ge. Från statligt håll är det mycket friluftsliv och hälsa som är på tapeten och jag tror att det automatiska brukarperspektiv det utgör kan bli en fantastisk brygga mellan de revirtänkande områdena natur- och kulturmiljövården.

Landskapet är arenan för friluftslivet. Liksom någon sköter fotbollsplanen och parken måste också landskapet i sin helhet värnas med de värden som gör det rikt så att det fortsätter vara attraktivt för friluftss aktiviteter och turism.

Jag tror att det är kombinationen av natur- och kulturmiljövården som utgör grundförutsättningar för intresset för utemiljön. Attraktiva miljöer lockar besökare och skapar underlag för turism i alla dess bemärkelser. Jag tror också att friluftsliv och turism kan vara redskap för en sammanhållen syn på landskapet och överbrygga revirtänkande vad gäller värnandet om natur och kultur. Själva landskapsvården kan i sig också användas till fysisk och psykisk friskvård och/eller rehabilitering - friluftsliv.

LOMMEN, ISSN 1102-6553, är en tidning för Nordiska kulturlandskapsförbundets medlemmar

Detta nummer har sammanställts av Karin Hallgren och Anna Westman.

Texter och bilder till Lommen skickas till:

Karin Hallgren, Vattgårdsvägen 20, S-743 34 Storvreta.

karin.hallgren@ekon.slu.se

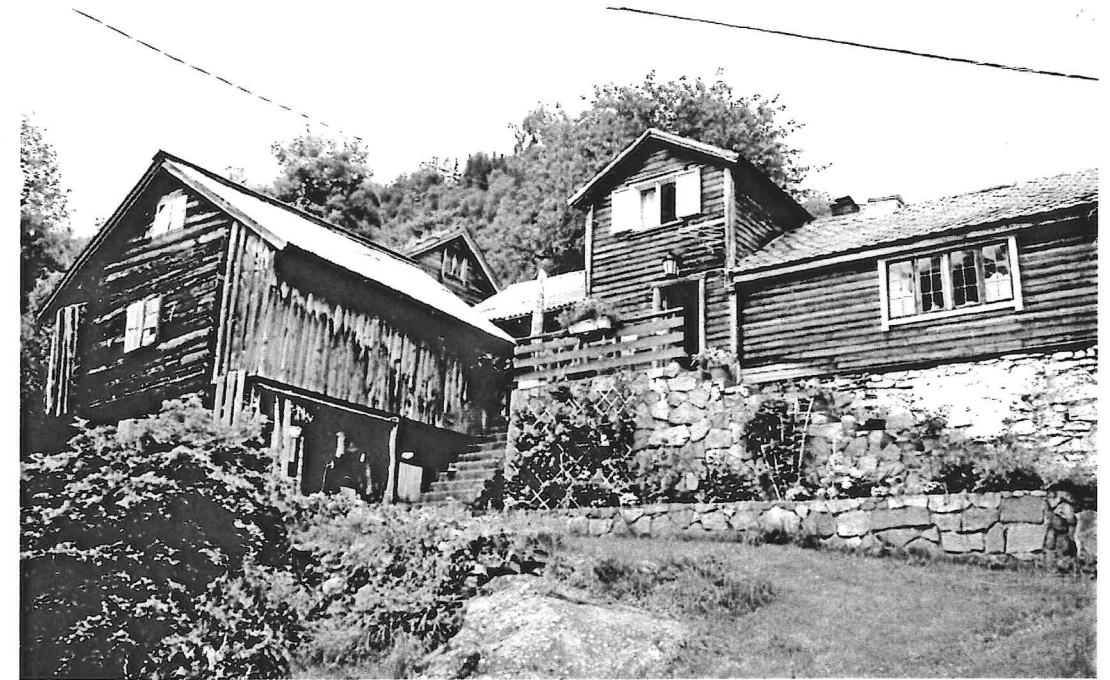
Att se landskapet som resurs skapar också möjligheter till regional utveckling - lokalt engagemang och inkomster så att det finns möjligheter till att bo kvar. Ett välkött landskap med rika kultur och naturvärden ger identitet till bygden, ökar intresset för besökare vilka drar ekonomiska resurser till bygdens fortlevnad.

I det andetaget tränger sig frågor på om var ansvaret ligger för ett rikt landskap? Vem ska sköta det och vem ska betala? Andelen lantbrukare sjunker stadigt. Den nya produktionen - det nya uppdraget - att producera attraktiva landskap för rekreation och som upplevelsearena för en besökande befolkning och få betalt för det skrev Janken Myrdal om i en rapport för det svenska jordbruksdepartementet för några år sedan (Ds 2001:68). I de regler för fördelning av medel som gäller i dag för landskapsvård får sällan den allt större del av landsbygdsbefolkningen som inte, åtminstone inte längre, arbetar inom jordbruket del. Däri rymms t.ex. olika frivilligörelser som bland andra (förutom NKF) hembygdsföreningar och naturskyddsföreningar som med stort engagemang och kunskap vårdar och värnar dessa värden.

I de högt flygande visionerna på större konferenser och i statliga satsningar saknas oftast den lokala dimensionen - att exemplifiera, fånga upp engagemang och kunskap och förankra värdet i det lokala perspektivet - det är ju ändå där det händer.

I Lommen hoppas vi kunna fortsätta presentera artiklar och notiser i ett brett perspektiv och med konkreta praktiska erfarenheter. Nästa nummer har tema trädgårdar och kulturväxter.

I huvudet på en biträdande redaktör,
Anna Westman, Sveriges hembygdsförbund.

Møllstunet i Geiranger. Foto Randi Holme.

Nordisk kulturlandskapsförbunds årsmøte og fagseminar 17.-20. juni 2004 i Møre og Romsdal.

Møre og Romsdal er grenselandet mellom Vestlandet og Trøndelag både når det gjelder språk og natur. Fylket er sterkt oppskåret av en rekke lange, vakre fjordarmer som går på kryss og tvers nesten inn til fylkesgrensene både i sør, øst og nord. Like etter istiden nådde havet opp til 50 m over dagens havnivå og drøyt 150 m. o. h. i indre strøk. Ute ved kysten er det myrer, lyngheier og nakne rabber som preger vegetasjonen. Innover i varme, sørvendte lier vokser varmekjære løvtrær og planter. Flere steder er hasselnøtter blitt høstet og solgt.

Storfjorden som er utgangspunkt for neste årsmøte er kanskje det mest spektakulære i norsk natur. Her møtes natur og kultur i et dramatisk landskap der de gamle hyllegardene gir landskapet en spesiell identitet. Naturfor-

hold og kulturlandskap veksler sterkt fra kystens talrike øyer til det kontrastrike fjordlandskapet og fjellbygdenes seterområder. Innerste delen av Storfjordområdet er nylig nominert til UNESCOs verdensarvliste og garanterer at årsmøtet vil by på spennende og vakre opplevelser! Den viden kjente Geirangerfjorden og de alpine fjellformasjonene rundt utgjør et unikt fjord- og fjellsystem. Fjellheimen mellom Geiranger og Taffjord er et alpint fjellområde med tinder, botner, breer og vann. Her finnes det både tam- og villrein. Området har fine seterstøler, mange gamle seterhus, et veldig spennende landskap og et biologisk mangfold å ta vare på. Fjord og fjell sammen utgjør et av de mest storslåtte og intakte natur- og kulturlandskap vi har.

Program for årsmøtet

17. juni:

Landing i Ålesund, om lag kl 12.00

Transport til Alnes, Giske kommune i buss

Lunsj

Befaring på Alnes:

Eit særskilt verdifullt kulturlandskapsområde i Møre og Romsdal. Området har vore busett i lang tid, og her ligg ei av dei største grasheiene vi kjenner til i fylket. Området vert framleis nytta til utmarksbeite. Guiding av av Jon Bjarne Jordal og Olav Martin Synnes om botanikk, skjøtsel og forvaltning.

Kveldsprogram:

Foredrag

- Kystprosjekt, tema kystlynghei, kulturminne
- NAVE Nortrail
- Blå Skagerak, prosjekt i Sverige

Middag

Overnatting på Hellarstova på Vigra

18. juni:

Transport til Liabygda, Stranda kommune

Befaring på fjellgarden Ansok som framleis er i drift. Om drifta, utviklinga av eit særeige kulturlandskap om utfordringa med framtidig skjøtsel.

Besøk på Petrines Gjestgiveri i Norddal kommune, eit gjestgiveri som driv med overnatting og servering av tradisjonsmat basert på lokale råvarer og tradisjonar.

Lunsj

Vi reiser vidare til Herdalssetra. Om mogelegheitene eit særprege seterlandskap gjev, om utfordringane i skjeringspunktet mellom reiseliv/oppretthalding av landskapet. Begrepet kulturbasert nærings-

utvikling, er dette løysinga i høve til framtidig utvikling?

Middag på Petrines

Årsmøte på Petrines i Norddal

Overnatting på Petrines Gjestgiveri i Norddal (www.petrines.com)

Midtsommardagane i Norddal foregår helga 18.-20. juni og difor vil det vere fleire kulturelle arrangement i bygda. Kanskje vi får tid å delta?

19. juni:

Avreise til Geiranger

Tema: Strategiar for å oppretthalde eit landbruk minst på dagens nivå for å sikre skjøtsel av felles goder, og landskap som ressurs for reiselivet.

Befaring i Møllstunet

Orientering om områdetiltak i Geiranger. Dette er ei oppfølging av Storfjordprosjektet der det vert arbeidd med konkrete tiltak for å oppretthalde landskapet som ein viktig ressurs både for dei fastbuande og for reiselivet. Utfordringane i samarbeidet mellom landbruk og reiseliv vert teke opp.

Lunsj på Union Hotell, Geiranger

Representantar for reiselivsnæring og eventuelt Karl Mjelva, direktør på Union hotell i Geiranger deltek og snakkar om utfordringane frå reiselivsnæring si side. Korleis kan ein få til eit samarbeid som er til beste både for reiselivsnæringa, dei fastbuande og som samtidig ivaretek dei unike kvalitetane som området har?

Middag og overnatting på Petrines Gjestgiveri i Norddal.

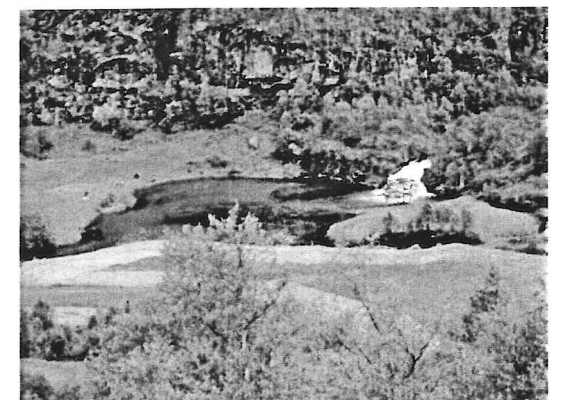
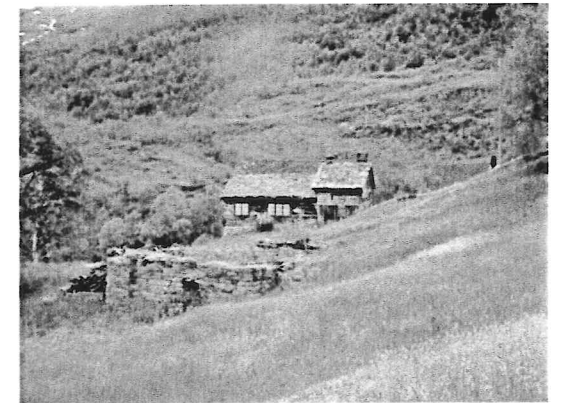
20. juni: Retur til Ålesund med buss

Turen tek om lag 2 ½ time

Vi legg eventuelt inn ei kort befaring på veg tilbake til Ålesund.

Dagordning for årsmøtet

- Val av møtesordførande, møtessekreterare og två protokolljusterare.
- Godkännande av dagordning for årsmøtet.
- Information och meddelanden
- Styrelsens årsberättelse över verksamheten under det gångna året
- Bokslut
- Skriftlig revisionsberättelse
- Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
- Val av ordförande och styrelsemedlemmar i stället för i tur avgående
- Val av revisorer och revisorssuppleanter
- Val av ledamöter i valberedningen
- Fastställande av medlemsavgift för nästa verksamhetsår
- Övriga ärende

Flydalen, Stranda. Foto: Bolette Bele

Anmälan till årsmötet 2004

Anmälan till årsmötet görs till Ole Per Schei.

Adress: Sunde, N-6800 Førde, Norge.

e-mail: Ops@Fm-Te.stat.no.

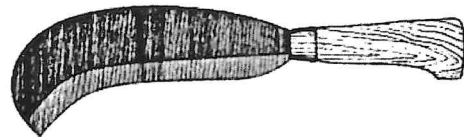
Avgiften, 2200 norska kr, inbetalas på Kulturlandskapsförbundets norska konto:

0533 07 03 603 (c/o Randi Holme) senast 1 juni.

Stævningsskov

Skottskogarna gav både djurfoder och ved, och dessutom en hög biologisk mångfald. Bjørn Petersen berättar om dagens skottskogar och hur de ska bevaras.

På naturvejledernes kulturmiljønetværks træf i Østjylland besøgte vi en gammel stævnet bevoksning af rød-el (Alnus glutinosa). Stævning er en form for styning (hamling) nær jordoverfladen, så de nye skud skyder fra det nederste af stammen. Det er en af de ældste former for regulær skovdrift, og var altdominerende i middelalderen og langt op i tiden. Skovene inddeltes i parceller som blev stævnet i en rotation, hvor genvæksten på hver parcel blev stævnet måske hvert 5., 10. eller 20. år, afhængigt af hvilke dimensioner og mængder brænde og gavtræ, der var brug for.

I England har man flere skove som stadig drives på denne måde; mest for at bevare de specielle biologiske og kulturhistoriske forhold, med en skov der altid rummer hele serien af parceller med forskellige lys- og klimaforhold samt grenstørrelser. Det giver en kombination af høj variation og høj stabilitet på det samlede areal. Og dermed en høj, og særegen form for biologisk mangfoldighed. - Og et skovbillede som er meget anderledes end de nutidige, men meget oplysende om vore skove i fortiden.

Idag, hvor hverken energiforsyning eller forbrugsgoder overvejende fremstilles af grene og småstammer, er der ingen videre efterspørgsel på de dimensioner, stævningsskoven typisk

producerer, så umiddelbart er der ikke meget økonomisk rationale i stævningensdriften.

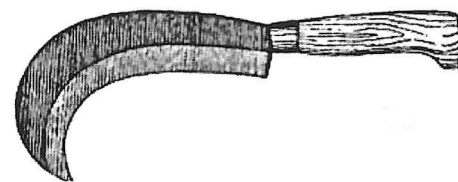

Hasselskottskog

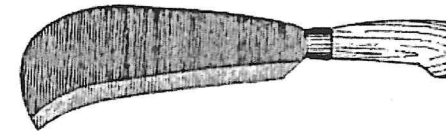
Dog anvendes en del rød-el til røgning af fisk og kød, og da ellene mest vokser på sumpede jorder hvor nutidens vigtige træarter og produktionsmåder alligevel klarer sig ringe, er netop elle-stævningen fortsat helt op i nutiden.

Fordelene ved stævningensdriften var at genetablering var gratis, og at man var sikret en stabil, jævn høst af ved hvert år. Og dertil kommer altså, i et naturbevaringsperspektiv, en høj biologisk mangfoldighed.

Problemet med stævning var, og er, at dyr kan æde genvæksten medmindre man stævner over deres bidehøjde - og da bliver arbejdet noget mere besværligt. Men mange steder (bl a stadig synligt i stor stil i Epping Forest ved London) har man dog i stor stil stævnet i 2 - 3 meters højde.

Vores cicerone, den utroligt vidende og veltalende skovrider Henrik Staun fra Syd-Langeland fortalte og viste mange spændende konkrete detaljer om hvordan stævningensdriftens spor og specielle forhold kan aflæses i felten. Han opfordrede os alle til at aflægge de berømte langelske stævningsskove et besøg.

Et tema for os netværkende naturvejledere var, hvordan man måske kan kombinere hævnd og formidling af de sidste bevarede stævningsskove, fx ved at lade skoleklasser eller beboere på døgninstitutioner "adoptere" en stævningsskov og udføre arbejdet som et led i læring og oplevelse.

En vanskelighed er at elle-bevoksningerne oftest er små. Isolerede stykker som dårligt kan inddeles i rotations-parceller. En anden vanskelighed er at de oftest vokser på meget blød bund, med stillestående vand. Så stævningen bedst foretages når det enten er frost eller hård tørke, hvad der er svært at planlægge i god tid.

Vi talte også om at Roskilde Amt har fornyet stævningen af et lille areal i Regnemarks Mose, og opsat skilte som fortæller om det. Og om at Skov- og Naturstyrelsens velfærdsprofil bl a indebærer at statsskovene vil / bør stille elleskov til rådighed, hvis en gruppe (eller evt en naturvejleder) ønsker at udføre en stævning, enten som engangsforeteelse eller i rotation. (Naturligvis efter vurdering og forhandling om projektets seriøsitet og realisme.)

Der er mange andre spændende aspekter - både ved stævning og ved elle-

sumpe- som vi ikke talte om. Der findes meget litteratur (søg evt videre via litteraturlisterne i ovennævnte bøger).

Måske har nogle af Lommens læsere lyst til at skrive lidt mere om emnerne?

Text och foto: Bjørn Petersen

Illustrationerna är hämtade ur Utilization of hazel coppice från 1956.

Bjørn tipsar om skottskogslitteratur

Stævningsskove på Fyn og Langeland, Staun & Klitgård 2000, Dansk Skovbrugs Tidsskrift 2/00

Stævningsskove på Fyn og Langeland, vil de helt forsvinde?, Abell 1943, Dansk Skovbrugs Tidsskrift marts 43

Urtefloraen i stævningsskove på Langeland, Trine Hyllested & K.R. Nielsen 1988, projektrapport, 3. modul biologi Roskilde UniversitetsCenter December 1988

Ancient woodlands, Oliver Rackham,

Stævningsskovene, Eiler Worsøe 1979, DN

Skottskogen - en försummad del av vårt kulturlandskap, Claes Bergendorff & Urban Emanuelsson 1982, Svensk Botanisk Tidsskrift 76 s 91 - 100

Hasselskoven, Holger Munk 1969, Jægerspris

Bondens träd - och botanistens, Åke Carlsson 1994, Svensk Botanisk Tidsskrift 88 s 159 - 166

Utilization of hazel coppice, 1956, Forestry Commission, bull 27 HMSO London

Lövtäkt i Sverige och på Åland - Metoder och påverkan på landskapet, Håkan Slotte 2000, Agraria 236

Brøndegaards etnobiologiska bibliotek räddat!

Etnobiologen Vagn J. Brøndegaards specialbibliotek som bl.a. bildat underlag till hans välkända böcker *Folk og flora*, *Folk og fauna* och *Folk og fæ* har nu räddats åt omvärlden. Det var genom ett initiativ från Centrum för biologisk mångfald (CBM) och dess Etnobiologiprojekt som Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA) i Stockholm kunde engageras i arbetet med att säkerställa att den värdefulla litteratursamlingen även i framtiden skulle hållas samlad och tillgänglig för forskningen. Alternativet hade varit uppsplittring genom försäljning där de enskilda delarna hade gått till olika köpare. Från CBM:s sida har det framförallt varit ansträngningar av Urban Emanuelsson, Ingvar Svanberg och Håkan Tunón som lett till det positiva resultatet.

KSLA håller just på att ställa biblioteket i ordning efter övertagandet och flyttningen från Brøndegaards sommarbostad i Spanien. Inköpet har kunnat ske med medel från Marcus & Amalia Wallenbergs minnesfond. Akademien avsätter också egna medel för registrering av samtliga skrifter i biblioteks databasen *Libris* och arbetet med att datorisera söksystemet samt tillgängliggöra boksamlingen via internet. Brøndegaards egna detal-

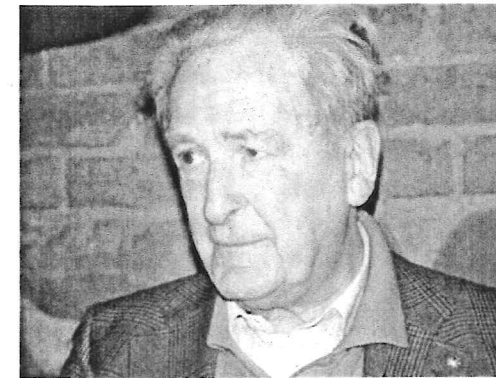
jerade nyckelord kan användas för sökning. KSLA har vidare ställt medel till förfogande för ytterligare komplementeringar av biblioteket. Även vissa av de redan befintliga böckerna i KSLA:s eget bibliotek håller på att inordnas i den nya boksamlingen. Brøndegaard, som nu är 85 år gammal, fortsätter också att själv tillfoga nya skrifter och böcker till samlingen.

Samlingen omfattar, förutom ca 60 hyllmeter böcker på skandinaviska språk, även böcker på tyska, engelska, franska m.fl. språk. Vidare finns närmare 6 000 urklipp och särtryck samt originalen till drygt 600 av Brøndegaards egna artiklar.

Biblioteket ägs av KSLA och sköts av chefsbibliotekarien Lars Ljunggren och bibliotekarien Jimmy Lyhagen, men alla forskare har möjlighet att utnyttja resurserna.

KSLA vill skapa ett helhetskoncept som även inbegriper ett årligt Brøndegaard-seminarium i etnobiologi, då Vagn Brøndegaard själv kan föreläsa eller närvara samt biblioteket och etnobiologen kan användas som en utgångspunkt för seminarieämnet. Arrangerandet av dessa evenemang kommer att ske i samarbete med CBM.

Samtidigt med att KSLA övertar biblioteket överläts också publiceringsrätten till Brøndegaards egna verk på akademien. KSLA kommer således inom kort att ge ut en skrift med ett antal artiklar av Brøndegaard, varav två tidigare opublicerade. Arbetet med att sammanställa en bibliografi över

hans omfattande produktion har också påbörjats. Bibliografin ska publiceras både som tryckt skrift och som databas på KSLA:s hemsida. Härutöver kommer ett 30-tal av hans artiklar på danska och tyska att skannas in och publiceras på nätet. KSLA har också ambitionen att elektroniskt publicera bokserierna *Folk og flora*, *Folk og fauna* samt *Folk og fæ* på hemsidan men detta ligger en bit in i framtiden.

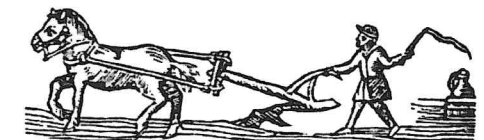
Text och foto: Börge Pettersson, Centrum för Biologisk Mångfald

Vill du veta mer om biblioteket, kontakta Jimmy Lyhagen, bibliotekarie på KSLA. 0702-104 675, jimmy.lyhagen@ksla.se

Kurser i agrarhistoria

Bland Lommens läsare finns några av Nordens mest initierade agrar- och landskapshistoriker. Men säg den läsekrets som inte kan lära sig mer. På Sveriges Lantbruksuniversitet utanför Uppsala ges flera olika kurser som på olika sätt behandlar ämnet. Sommarkursen "Praktiskt inriktad introduktionskurs i agrar- och landskaps-historia" är en kurs med undervisning i fält under några veckor i juni och augusti. Höstens kvällskurs "Agrarhistoria 1" är en grundkurs som med en rad initierade föreläsare ger grunderna i agrarhistorians tvärvetenskapliga verklighet. I slutet av höstterminen går en distanskurs "Agrarhistorisk landskapsanalys" för den som vill lära sig mer om att arbeta med kartor, kartöverlägg och landskapsanalys. Vårens

kurs "Agrarhistoria 2" går även den att läsa på distans och fokuserar källorna vid agrarhistorisk forskning. Genom övningar och studiebesök får man då lära sig mer om räkenskaper, dagböcker, föremål, kartor, bilder, uppteckningsmaterial och mycket mer. I kursen ingår också en tredagars-exkursion genom Östergötland, Småland och Västergötland. Mer information kan du få på nätet www.ekon.slu.se eller genom att kontakta Kristina Berg med e-post Kristina.Berg@ekon.slu.se eller på telefon 018-67 26 01.

Landskapskonvensjon vil gi klart bedre omgivelser

Den Europeiske Landskapskonvensjonen trer i kraft 1. mars. Da har flere enn 10 land godkjent konvensjonen, som har som mål å sikre en bærekraftig utvikling av landskapet som et sentralt element i Europas samlede natur- og kulturarv.

- Det spesielle ved Landskapskonvensjonen er at man ikke verner gjennom direktiver, men gjennom vett og forstand. Det er folks bevissthet, omsorg og ansvarsfølelse for sine egne omgivelser som skal gi riktig forvaltning av landskapet, sier miljøvernminister Børge Brende.

I en spørreundersøkelse foretatt av Miljøverndepartementet oppgir 65% av de spurte at landskapet de befinner seg i til daglig er av veldig stor betydning for deres generelle velvære. Halvparten mener det er svært viktig for dem å kunne påvirke utviklingen av sitt nærmiljø.

- Landskapet forandrer seg stadig, både gjennom naturlige endringer og gjennom vår daglige påvirkning av omgivelsene. Samtidig påvirker land-

skapet alle som lever og virker i det, og bidrar til å gi vår tilværelse kvalitet og innhold. Det gir oss visuelle gleder, stimulerer og pirrer vår nysgjerrighet og gir oss kunnskap, sier Børge Brende.

Landskapskonvensjonen skal fremme ivaretagelse og utvikling av landskap gjennom vern, forvaltning og planlegging. Fokus settes både på særlig verdifulle landskap, landskapet som våre hverdagsomgivelser og landskap som er i forfall. Landskapet er alle våre fysiske omgivelser utendørs, der vi bor og ferierer, arbeider og driver næring.

Konvensjonen vil øke bevisstheten om landskapets betydning for folks identitet og livskvalitet og som ressurs for verdiskaping og arbeidsplasser. Mangfold og kvaliteter i landskapet er en fellesressurs. Samarbeid er avgjørende for arbeidet med å videreutvikle landskapet, både for kommuner, sektorer og næringsliv og for organisasjoner og befolkning, eiere og brukere.

**Vill du få Lommen
och annan
information från
förbundet digitalt?**

Anmäl din e-postadress
till respektive
kontaktperson.

Påminnelse

Har du kommit
ihåg att betala in
årsavgiften för
2004?

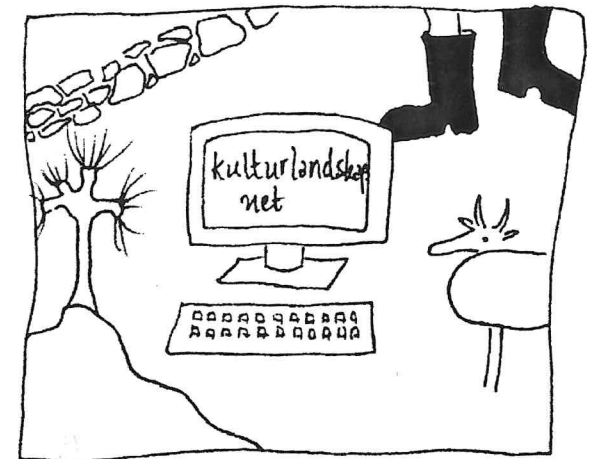
Kulturlandskap.net

Fylkesmannen i Telemark i Norge har tagit initiativ till en nätsida om kulturlandskap. Här ska både praktisk och teoretisk information kunna förmedlas med såväl lokala som internationella perspektiv.

www.kulturlandskap.net er ein nyoppretta nettstad for formidling og kompetanseutveksling innan kulturlandskap og kulturminne.

Nettstaden har som visjon å være ein aktiv nettverkskoordinator for innsamling og formidling av nettbasert fagstoff om kulturlandskap og kulturminne i lokal, nasjonal og nordisk samanheng. Nettstaden er basert på linkar til eksisterande informasjon og kompetansemiljø. Linkane er sett i system og strukturert etter tema, fagmiljø, geografi og etter medium som bilde, kart og litteratur. I tillegg er det eige meny punkt for planlegging der du mellom anna kan finne linkar til gode eksempel på skjøtselplanar, tilskuddsordningar, og i neste omgang link til relevante konsulent- og rådgjevar tenester. Om du ikkje finn det du ynskjer kan du gå vidare til diskusjonsforumet. Dette er under utvikling, men om finansiering kjem på plass i løpet av 2004, skal dette fungere slik at diskusjonen kan sendast direkte til relevante fagmiljø som er ansvarlege for å svare. Her vil aktive miljø få høve til å markere seg som aktørar i ein marknad.

Nettstaden har ein eigen nyheitsagent, magenta, som søker gjennom 2382 kjelder i 16 land med hovudvekt på Noreg, Sverige, UK, Tyskland og USA. Denne gjer omlag 50 millionar treff i døgnet, og hentar inn nyheter ca 10 min. etter dei er lagt ut på nettet. Kulturlandskap.net har søk på

kulturlandskap, kulturminne og biologisk mangfald og får eit rikt utval nyheter med oppdatering kvar time.

Vi ynskjer at nettstaden skal fungere som et nyttig verktøy for gardbrukarar/grunneigarar, landbruks- og miljøforvaltninga i kommunen, organisasjonane i landbruket, og for politikarar, rådgivarar og samfunnsplanleggarar på alle plan.

Fylkesmannen i Telemark ved prosjekt kulturlandskap og kulturminne har teke initiativ til utvikling av nettstaden, og har finansiert prosjektet til no. Framleis står det att noko utviklingsarbeid og vi er i dialog med Statens landbruksforvaltning, Landbruksdepartementet og Norsk kulturarv om vidare utvikling og drift av nettstaden. Vi tek gjerne imot forslag og innspel på dette!

For at nettstaden skal få ein optimal nytteverdi for målgruppene er det avgjerande med tilbakemelding og med innspel på relevante linkar. Tilbakemelding kan sendast til Ole Per Schei, på mailadr.: Ops@Fm-Te.stat.no.

Illustration: Anna Westman

Høslæt-inspiration

Förutsättningarna för kulturlandskapsvård är olika i de nordiska länderna. I Danmark tycks lien idag vara mer förknippad med döden än med ängshö. Bjørn Petersen slår ett slag för lieslätter.

Et højdepunkt på naturvejledernes kulturmiljønetværks temadage 2003 var et oplæg om høslæt (slætter) af Biolog i Skov- og Naturstyrelsen, Henrik Jørgensen.

Efter et svensk slätterkurs skabte han Strøgårdsvang Høslætlaug, som plejer en gammel skoveng på moderne dansk vis.

Strøgårdsvang ligger i det gamle kongelige jagtrevir og hesteopdrætsområde, Gribskov. Den har været delt ind i vange med hver sin avls-flok (= "stod" - deraf "stodder" som idag betyder en sølle mandsperson).

På den genskabte eng er Eng-rævehale (Ängskavle) kommet stærkt tilbage på 5 - 6 år - sammen med mange andre græsser og urter.

Hø i Danmark

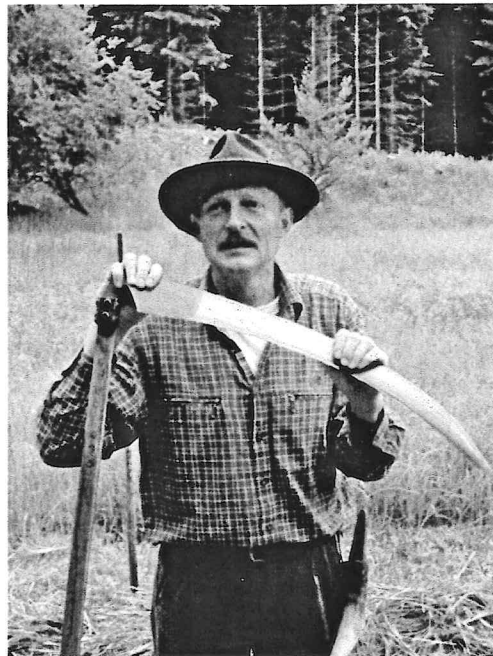
I Danmark er hø-traditionen mindre levende end i resten af Norden. Og kendskabet til hø og eng er begrænset. Udtrykket "noget hø" er fx metafor for noget dårligt. Skønt hø jo er et fornemt foder - og et skønt, duftende legemateriale. "En hønisse" er en latterlig støvet gubbe, ingen regner med.

Kun få ved at alle grøftekanter og åbne pletter blev slået til hø hvert år i årtusinder. Som ren vinteroverlevelse for husdyr.

Og få ved at høslæt er en helt anderledes, og lige så fin naturpleje (vård) som græsning (bete).

Får har et praktisk forhold til leer,

river, høstakke eller hæs. Leen forbindes automatisk med døden "*Manden med leen*" og høstakken med livet "*En tur i høet*". Konkrete oplevelser og begreber er der få af. Græsset ensileres eller presses til piller.

Henrik Jørgensen.

Det er nok fordi vi har så få klipper og så jævn jord. Så det er nemt at pløje over alt, og først lave overrisling, siden dyrke højtydende kulturgræsser med kunstgødning, pesticider og maskiner.

Derfor er den manuelle teknologi tidligt gået i glemmebogen. De fleste tror at en le både er frygtelig svær at bruge og desuden ineffektiv. Kun få ved, hvor fint specialiseret et værktøj, den er, som skærer planterne rent, med mindre udtørring af "stubbene", og som kan styres dybt eller højt og udenom enkelte planter. Eller hvor nemt, det er at bruge en godt skærpet og indstillet le.

Et godt alternativ til larmende, grådige buskryddere. Jovist, de giver

mere motion og tager længere tid, men alligevel.

Ny slæt

Strøgårdsvang Høslætlaug har et årligt høslæt, et omrejsende naturplejekorps, vinteraftner, hvor enhver bygger sit eget skaft (orv). Bladene købes i Østrig og lauget bruger den sydlandske skærpet metode (harring), som i Danmark møder den nordiske. Man hamrer med en spids hammer æggen ud i en bred flad tunge. Den ekstra tynde og smidige, fejlfri koldhærdede æg holder bedre.

I Strøgårdsvang er urter og græsser genindvandret livligt. Dyr og insekter tiltrækkes af den artsrige, lysåbne eng. Mange lokale har meldt sig ind i Høslætlaug, og endnu flere kommer til de festlige slæt-dage for hele familien.

For at klare arbejdet på kort tid, tørres høet på lange tråd-hæs, selv om tråde ikke kendes i den danske tradition. Opsætningen tager lige så lang tid som slåning, rivning og ophængning. Men man undgår at skulle vende høet flere gange. Det hænger bare.

Lunch på ängen

At få høet presset, hentet og afsat er et kapitel for sig - og ikke helt nemt: Transport og arbejds løn er dyrt; og der findes en mistillid til vildt hø, fyldt

med ikke-forædlede urter. I følge laugets regler skal høet bruges til foder. Måtte det altid forblive muligt!

Oplysning

Henriks lysbilleder, anekdoter og smittende glæde er gode ambassadører for høslæt som værdifuld dansk naturpleje. Han "optræder" gerne som inspirator, fx på aftenmøder.

I øvrigt har han fundet ca. 30 andre enge i Danmark som plejes med le og rive eller andre høslæt-metoder. Man hører ikke meget om dem, så der er en oplagt opgave for foreninger som NKF at synliggøre dette interessante og idylliske arbejde, så flere får lyst.

I mange tilfælde skal høslætten måske reelt udføres med metoder, der ikke griber helt tilbage til den forsvundne tradition, men dog skaber landskabsudtryk, der tilfredsstiller os naturselskere, med hvad målsætninger, vi nu end sætter for hver enkelt overleveret eng.

Fingerklippere på ballondæk, fx, eller slæt hver andet eller tredje år. Det må bero på konkrete vurderinger i et socialt, økonomisk og biologisk kompleks - sådan som det altid har gjort. Bæredygtigt har det altid skullet være. En bestemt æstetik eller flora var aldrig et mål i sig selv, men et biprodukt eller middel.

Henriks indlæg i Beder satte helt sikkert impulser i gang hos deltagerne.

Ligesom jeg håber at denne omtale gør det hos læserne - Til glæde for alle os, der holder af smukke, urterige enge og hyggelig aktivitet i nature.

Text: Bjørn Petersen

Foto: Flemming Rune

Historiska landskapslaboratoriet Äskhult

Att resa till Äskhult är som att göra en resa i tiden. Byn har kvar sin 1700-tals karaktär med en tät gårdsbebyggelse samlad till bytorget, eftersom ingen av gårdarna flyttades ut vid laga skiftet. I Äskhult pågår arbetet med att återskapa och levandegöra ett odlingslandskap med bebyggelse, bytomt, inägor och utmark som det gestaltade sig före storskiftet 1825-27. Så långt det är möjligt ska hävdformer, markanvändning och fredningssystem bli de samma som före den agrara revolutionen.

Var sak på sin plats!

Att rekonstruera historisk åker i Äskhult.

De mänskliga villkoren i det äldre bondesamhället är en svårfångad del av vårt kulturarv. Knappast någon nu levande svensk har en bild av landskapet före den agrara revolutionen och laga skiftet. Det behövs därför ett antal historiska *referensmiljöer* där jordbruket kan bedrivas utan krav på avkastning eller rationell produktion. Redan finns det anläggningar i form av friluftsmuseer och en del hembygdsgrändar som fyller en viktig funktion i dessa sammanhang bl.a. som genbanksvärdar för äldre husdjursraser, grönsaker, frukt och bärsorter. Detta räcker dock inte. På några platser behövs också fullständiga musealt bedrivna jordbruk. Sådana *historiska landskapslaboratorier* eller museijordbruk måste ha en hög ambition vad gäller autenticitet för hus, anlägg-

ningar, äldre markslag och bruksformer. Värdefulla insatser av detta slag pågår för närvarande bl.a. i Östarp i Skåne, Råshult i Småland, Heljesgården i Västergötland och Föllingsö i Östergötland. Det är dock bara Äskhult i Förlanda socken i norra Halland som omfattar en hel bymiljö med alla byggnader och ägor från bytomt till den yttersta utmarksgränsen.

Fram till sommaren 1999 låg det totalröjda och handelsgödsladade åkergrädet som en lysande grön anakronism mellan den gamla byn och de röjda och åter hävdade ängarna. I och med den sista stora röjningen 1956 hade alla synliga strukturer och spår av den äldre tegindelningen försvunnit. Däremot fanns ett stort antal block med borrhål för lyftjärn tippade runt om

åkergrädet. Dessa skulle nu återföras till sitt tidigare läge. Under tre dagar i november 1999 placerade grävmaskinisten Olof Axelsson med hjälp av sin Åkerman H7:a 104 stenblock i varierande storlek på åkrarna kring byn.

Rekonstruktionen av Äskhults åkermark som den såg ut före den agrara revolutionen inleddes med noggranna studier av äldre kartor samt fältformer och lämningar i kanten av den moderna åkern.

Den äldsta storskaliga kartan över Äskhult upprättades 1825 av lantmätare Johan Georg Schallin (M15-37:1). Kartan visar att den centrala åkermarken bestod av ett 700 meter långt och 150 till 200 meter brett område runt om bytomten. I denna fanns drygt 50 mindre impediment i åkern som sannolikt utgjordes av röjningsrösen, jordfasta block och mindre åkerholmar.

Odlingsrösenas placering och förekomsten av långsträckta renar och impediment visar att åkern tidigare var indelad i ett flertal långsmala tegar. Denna äldre tegindelning gick vinkelrätt över moränlimpan. Tegindelningen är särskilt tydlig i drumlinens östra och centrala delar.

Teggränser, jordfasta block och lägen för "nygamla" röjningsrösen identi-

fierades med hjälp av satellit positionering (GPS) och märktes sedan ut med olikfärgade stakkäppar. Slutligen grävdes två 100 meter långa sökschakt vinkelrätt mot den förmodade tegriktningen. Det visade sig då att teggränserna kunde beläggas i markprofilen i form av störningar eller matjordspackningar, och att de nästan på metern överensstämde med rekonstruktionsförslaget.

Något liknande försök att återställa åkerns utseende till tiden före stenbjörnens och dynamitens tid har mig veterligt inte tidigare gjorts, och sällan har ett antikvariskt projekt väckt så starka och motstridiga känslor. Rent principiellt bör det dock inte vara någon skillnad på att restaurera en åker eller en slätteräng eller en slottspark.

Under hösten 2000 lades ytterligare 80 block tillbaka. Genom att stentippar och upplag försvunnit har även omgivande mark blivit prydligare och mer "älderdomlig".

De närmaste åren kommer en museal odling av korn, lin och havre att påbörjas. Med minskande kvävehalt och lättare bruksredskap kommer efterhand hotade ogräs och äldre spannmålsarter att erhålla en tillflykt samtidigt som vår historia blir tydligare.

Text: Clas Tollin
Foto: Anna Westman

En *drumlin* är en långsträckt moränrygg i isrörelseriktningen.

Ny rolle til Nordisk Kulturlandskabsforbund?

Står Nordiska kulturlandskapsförbundet inför en ny roll? Søren Espersen presenterar några tankar från ett idéseminarium om natur, friluftsliv och kulturmiljö.

25. februar var jeg på Nordisk KulturlandskabsForbunds vegne indbudt til et idéseminar, arrangeret af Arbejdsgruppen for Natur, Friluftsliv og Kulturmiljø under Nordisk Ministerråd. Seminaret fandt sted på Naturvårdsverket i Stockholm. Foruden NKF deltog repræsentanter for de nordiske naturfredningsforeninger, friluftsforsamlingerne, kulturmiljøbeskyttelsesorganisationer og en række offentlige myndigheder inden for området. Forbundets sekretær, Mats Folkesson, deltog som repræsentant for Länsantikvarieföreningen i Sverige.

Formålet med idéseminaret var at give inspiration og indspil til det næste Nordiske Miljøhandlingsprogram, der skal løbe i perioden 2005-8. Et af de overordnede temaer i programmet er natur, landskab og kulturmiljø, herunder friluftsliv. NFK-arbejdsgruppen har et udtalt ønske om at fremme arbejdet med kulturlandskabet og at opnå en bedre integration af natur- og kulturmiljøbeskyttelse og friluftsliv. Gruppen ønsker blandt andet derfor at udbygge samarbejdet med de ideelle, frivillige, organisationer inden for naturbeskyttelses- og kulturmiljøområdet og har derfor – som den hidtil eneste arbejdsgruppe under Nordisk Ministerråd – valgt at invitere NGO'erne med på et tidligt tidspunkt i arbejdsprocessen. Her kommer Nordisk Kulturlandskabsforening naturligt ind i billedet som den eneste ideelle organisation, der på nordisk plan

arbejder med kulturmiljø- og kulturlandskabsbeskyttelse.

Blandt de mange gode indlæg vil jeg særlig fremhæve tre:

Jon Suul, Kulturminnefondet i Norge og tidligere medlem af NFK-gruppen, konstaterede det meningsløse i, at opretholde skarpe skel mellem naturbeskyttelse, kulturmiljøbeskyttelse og friluftsliv.

Pål Giørtz, Kulturvernets Fællesorganisation, Norge, holdt et oplæg om muligheder og problemer i forbindelse med det frivillige arbejde i beskyttelse af kulturmiljøet.

Mikael Karlsson, Svenska Naturskyddsforening, opfordrede til at udvikle en lokal-kommunikativ strategi inden for området med øget vægt til den kulturelle dimension.

Fra Forbundets side fremhævede vi 3 mulige indsatsområder i det kommende Handlingsprogram. 1: fremme af bæredygtig turisme på naturens og lokalbefolkningens betingelser og til lokalbefolkningens gavn; 2: en styrkelse af samarbejdet mellem de nordiske frivillige organisationer inden for området og 3: (måske det vigtigste): at sikre biodiversitet og genetiske ressourcer gennem sikring af bæredygtig brug af vore kulturlandskaber som levende landskaber.

Specielt det sidste punkt er interessant, fordi et samarbejde med naturfredningsorganisationerne ville åbne op for en mere effektiv sikring af kulturlandskaber og kulturmiljøer. Desuden kunne det give Nordisk Kulturlandskabsforbund en central rolle i udvikling af

et nyt og tværgående nordisk netværk inden for kulturlandskabsbeskyttelsen. Som nævnt af Jon Suul, er der al mulig grund til at koordinere dette arbejde bedre, end det bliver i dag.

En meget stor del af Nordens dyre- og planteliv, herunder mange truede arter, er tilknyttet kultur- og halvkulturrealer, der er skabt som resultat af historiske driftsformer og -teknikker med lang tids permanens. Det er arealtyper som heder, strandenge, sætere, græsningsskove etc. med tilhørende kulturhistoriske elementer som bygningsmiljøer, stengærder, levende hegn, fortidsminder og vejssystemer. Disse arealtyper og elementer udgør konstituerende og umistelige dele af de nordiske kulturlandskaber.

Størsteparten af disse arealer er nu udgået af landbrugsmæssig drift eller anvendes under driftsformer, der forringer både det bevaringsværdige kulturhistoriske og det biologiske indhold.

Skal arealerne og de biologiske værdier bevares, kræver det enten genoptagelse af de oprindelige, historiske, driftsformer eller udvikling nye, teknisk og økonomisk mere rationelle, driftsformer og teknikker (foruden naturligvis en forbedring af en række andre miljømæssige forhold, jeg ikke skal komme nærmere ind på her).

Opretholdelse af historiske driftsformer og metoder har stor agrarhistorisk og formidlingsmæssig værdi og er dertil vigtige for forståelsen af den biodiversitet, der er tilknyttet de pågældende kultur- og halvkulturrealer. Men de historiske driftsformer og metoder lader sig ikke i større skala indpasse i det moderne landbrugs driftsformer og i den aktuelle landbrugsøkonomi. Skal de historiske kulturlandskabstyper derfor opretholdes i en større skala, også uden for de egent-

lige museumslandbrug, kræver det udvikling af nye teknikker, metoder og organisationsformer. Herunder et øget samarbejde mellem landbrugets rådgivningscentre, lokale landmænd og lodsejere, samt mellem offentlige myndigheder og frivillige organisationer. For at sikre en påvirkning af arealer og kulturhistoriske elementer svarende til påvirkningen under de oprindelige historiske driftsformer, må udvikling af nye metoder og teknikker ske med afsæt i netop disse historiske driftsformer. Arealerne må desuden overvåges for at følge udviklingen i biodiversitet.

Organisationsformerne må udvikles med udgangspunkt i landmandens og lodsejerens ønske om i så høj grad som muligt at bevare identiteten som produktiv landmand og som jordejer. Vi må møde mennesket – også landmanden! – hvor han/hun er: som aktive mennesker i levende kulturlandskaber og ikke som kustoder i reservater. Organisationsformerne må desuden i videst muligt omfang gøre det muligt og attraktivt for frivillige organisationer og for lokalsamfundet som sådant at gå ind i arbejdet.

Ved at re-organisere den funktionelle, miljømæssigt bæredygtige, udnyttelse af landskabet som produktionslandskab i nye, økonomisk bæredygtige, produktionsformer og aktiviteter og kombinere den med de frivillige organisationers arbejde, der jo ofte har en rekreativ karakter, opnås en forøget social bæredygtighed i lokalområdet. Lokalområdet bliver i stand til at tiltrække nye beboere, besøgende og aktiviteter. Naturbeskyttelse og vedligeholdelse af kulturlandskaber og kulturmiljøer kan – som erfaringer fra Norge og Sverige i øvrigt allerede har vist! – kombineres med landdistriktsudvikling til gavn for friluftslivet og

det lokale erhvervsliv, ikke mindst turismen.

I 2004-5 vil formandskabet i NFK-gruppen blive varetaget af Skov- og Naturstyrelsen i Danmark. Gruppen formidler ca. 5 mio. dkk. årligt til projekter, der følger op på Det Nordiske Miljøhandlingsprogram.

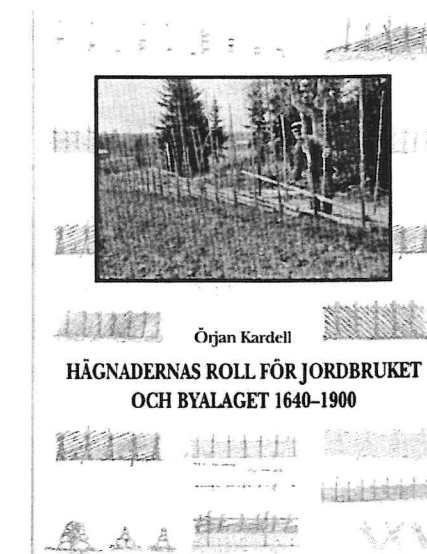
NFK-gruppen ønsker udtrykkeligt at opprioritere kulturlandskabet og opnå en bedre koordinering mellem natur, kulturmiljø og friluftsliv. Vi vil derfor i styrelsen, i samarbejde med bl.a. Sveriges Landbrugsuniversitet i Uppsala, ansøge Nordisk Ministerråd om midler til etablering af et nordisk, tværfagligt, netværk af frivillige organisationer, forskningsinstitutioner, mu-

seumsjordbrug, etc. der arbejder inden for området. Netværket skal først og fremmest udvikle og formidle metoder, organisationsformer, teknikker og undervisningsforløb. Derudover skulle det gerne kunne bidrage til udvikling af fællesnordiske demonstrationsprojekter eller værkstedsområder, hvor samarbejdet mellem de frivillige organisationer indbyrdes og mellem organisationer, offentlige myndigheder og landbrug/lokalsamfund kan udvikles

Vi håber at kunne berette mere herom på årsmødet i Norge. Inden da vil jeg meget gerne høre fra jer med kommentarer og forslag til det videre arbejde.

Søren Espersen

Boktips

Ny bok om hägnadernas roll för jordbruket av **Örjan Kardell**. Beställ den genom Christina Brundin, Institutionen för ekonomi, SLU, telefon +46 (0)18 – 67 18 00, eller genom KSLA, +46 (0)8-54 54 77 20.

NORDISKA KULTURLANDSKAPSFÖRBUNDET

STYRELSEN tar emot idéer och svarar på frågor om förbundet. Det går bra att kontakta vem som helst. Den som har ordet "kontakt" efter sitt namn har dock som särskild uppgift att hålla det nationella medlemsregistret aktuellt. Årsavgiften är 250 kr eller 25 € för enskild och 30 kr resp. 3 € för familjemedlem. Student och pensionär 100 kr resp. 10 €. Institutioner kan betala 500 kr/50 €, vilket ger vissa förmåner.

ORDFÖRANDE
Cristina Prytz, Korsbäcken, S-618 95 STAVSJÖ
Södermanlands hembygdsförbund, Box 36, S-611 22 NYKÖPING, telefon +46(0)155-28 43 00 eller +46(0)70-366 69 97.
cristina.prytz@hembygd.d.se

VICE ORDFÖRANDE
Camilla Rosengren, Båtsviksallén 10 C 40
SF-00810 HELSINGFORS. +358 (0)9 6931310 (arb)
+358 (0)9 7274981 (bost), +358 (0)50 5444945 (gsm)
camilla.rosengren@sci.fi

SEKRETERARE
Mats Folkesson, Länsstyrelsen, S-301 86 HALMSTAD. +46 (0)35 13 20 40 (arb), +46 (0)70 683 33 40 (gsm)
+46 (0)346 400 34 (bost)
mats.folkesson@n.lst.se

Gabriele Prenzlau-Enander, kontakt, Fältvägen 19, S-132 35 SALTSTJÖ-BOO. +46 (0)8 715 72 01
Stockholms läns museum, Box 6176, S-102 33 Stockholm. +46 (0)8 690 69 68 (arb)
Fax +46 (0)8 323272. gabriele@lansmuseum.a.se

Søren Espersen, kontakt, Stenstykkevej 34, DK-2650 HVIDOVRE. +45 (0)3678 3028
tordenhuset@vip.cybercity.dk
Ostersocenter@vordbkom.dk (arb)

Randi Holme, kontakt, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Fylkeshusa. N-6404 MOLDE. +47 (0)71 28 51 53. randi.holme@fm-mr.stat.no
Auseveien 3, N-6443 TORNES I ROMSDAL. +47 (0)48 28 15 66

Sinikka Joutsalmi, kontakt, Museovirasto, P.B. 169 SF-00511 HELSINGFORS. +358 (0)9 40 50 94 70
sinikka.joutsalmi@nba.fi

Bjørn Petersen, Låddenhøj 77, DK-4000 ROSKILDE. +45 (0)4636 3730.
bjoern@post.tele.dk

Ole-Per Schei, Fylkesmannen i Telemark, Statens hus, N-3708 SKIEN. +47 (0)35 58 62 56
ole-per.schei@fm-te.stat.no +47 (0)90 74 28 45 (gsm)
ops@fm-te.stat.no

Styrelsens kontakter på ISLAND, FÄRÖARNA och ÅLAND är

Birgitta Spur, Sigurjón Olafsson Museum, Laugarnestanga 70, IS-105 REYKJAVIK. Tel +354 553 29 06, Fax +354 581 45 53.

Símun Arge, Föroya Fornminnisavn Hoivik, PB 1155, FR-110 TÖRSHAVN. Tel +298 10 700

Marita Karlsson, V. Skolgatan 1, SF-22100 MARIEHAMN. Tel +358-18-16 887. Arbete: Landskapsstyrelsen, PB 60, SF-22101 MARIEHAMN. Tel +358-18-25 000, Fax +358-18-17 440.

REDAKTÖRER
Karin Hallgren, Vattgårdsvägen 20, S-743 34 STORVRETA. +46(0)18-315210, +46(0)18-672506 (arb)
karin.hallgren@ekon.slu.se

Anna Westman, Wargentinsgatan 5D, S-112 29 STOCKHOLM. +46 (0)8-654 83 48, +46(0)8-34 55 11 (arb)
anna@hembygd.se

KANSLI
Nordiska kulturlandskapsförbundet, Hälsinglands museum, Storgatan 31, S-824 30 HUDIKSVALL. Tel +46 (0)650-196 01, Fax +46-(0)650-381 86
halsinglands.museum@hudiksvall.se

Postgirokonton finns i respektive land
Danmark: 8 96 50 80 (c/o Søren Espersen)
Finland: 800018-70845295 (c/o Sinnika Joutsalmi)
Norge: 0533 07 03 603 (c/o Randi Holme)
Sverige: 77 52 09-0 (c/o Gabriele Prenzlau-Enander)